

Bulteno

de Esperantista Klubo en Prago

Ĉasopis Klubu esperantistů v Praze

N-ro 2/2020 (219) 8. 10. 2020

Malgraŭ la „dua ondo“ ni ne sidas hejme

Post agrabla somero revenis la koronavirusa pandemio kun sia „dua ondo“. Tamen pragaj esperantistoj volas ĝui la vivon. Vlasta Piščíková alvokis ilin per sugestaj vortoj „Ni ne sidu hejme!“ kaj fine de septembro ŝi organizis promenon ĉirkaŭ la parko Hvězda, kiu estis finita per tagmanĝo en unu ĝardena restoracio. En la foto videblas E-mentaj ĉarmaj maskoj.

EL LA ENHAVO

Aktualaĵoj	2
Tri demandoj por Margit Turková	4
Ŝkola trpĕlivosti a pokory (P. Chrdle)	9
Žvýkačky a esperanto (P. Zilvar)	13
Ĉemizo (K. Čapek)	16
Vzpomínka na Jiřího Karena	21

O ĉasopisu

Evidenční číslo: MK ČR E22980
Vydavatel: Klub esperantistů v Praze
Sídlo: Jirečkova 5, Praha 7
Vychází třikrát ročně
Kontakt: t.brichacek@seznam.cz
Redaktor: Tomáš Břicháček
Korektury: Pavol Petřík

Aranĝoj kaj okazintaĵoj

- 23/01/2020** – rememoriga vespero pri Stanislava Chrdlová okaze de la 20-a datreveno de ŝia forpaso (*klubejo*)
- 06/02/2020** – lingva seminario de Margit Turková (*klubejo*)
- 20/02/2020** – diskuto kun Petr Kotyk el Muzeo de la nacia literaturo (*klubejo*)
- 05/03/2020** – prelego de Jindřich Košťálek pri Brazilo (*klubejo*)
- 29/03/2020** – tradicia E-mentala aranĝo Bestĝardeno
- 22/04/2020** – aperis Bulteno n-ro 1/2020
- 11/06/2020** – unua kluba kunveno post la printempa koronvira kvaranteno (*Ouky Douky Coffee, Prago Holešovice*)
- 15/08/2020** – aranĝo Paralela Universo en Prago Strašnice, kiun partoprenis 12 personoj el 4 landoj – kolekto de mono por Bejruto
- 19/08/2020** – tradicia E-mentala aranĝo Helpu helpi
- 27/09/2020** – E-mentala promeno (Ni ne sidu hejme) en la praga parko Hvězda kaj ĝia ĉirkaŭaĵo
-

Unua kunveno post kvaranteno

La 11-an de junio 2020 okazis la unua kunveno de nia klubo post la printempa kvaranteno. Partoprenis ĝin sep „pioniroj“. Ni ĝoje revidis nin post longaj tri monatoj. Ni renkontiĝis eksterordinare en Prago–Holešovice en unu loka kafejo (Ouky Douky Coffee en Janovského strato). Proksime de tiu loko loĝis en siaj malfruaj jaroj la muzikisto R. A. Dvorský.

Ĉe la komenco oni rememoris pri du gravaj datrevenoj: Ĝuste antaŭ cent jaroj naskiĝis la fama poeto kaj esperantisto Jiří Karen. Antaŭ kvin jaroj kaj kelkaj tagoj (la 6-an de junio 2015) mortis nia granda aktivulo Jiří Patera.

Poste oni parolis pri travivaĵoj el la tempo de la kvaranteno. Ĉiuj ŝajne pasigis ĝin pli aŭ malpli agrable en bona etoso. La vivo trankviliĝis kaj ĉiuj ripozis iomete. Oni jam antaŭĝojis rekomencon de la kutima vivo, sed – kiel ni scias – fine de somero la pandemio atakis la duan fojon.

Aktualaĵoj el E-mental'

Vlasta Piščíková

Paralela Universo

Dum aranĝo „Paralela Universo“, kiu okazis sabaton la 15-an de aŭgusto 2020 en Prago, partoprenantoj kolektis monon por helpi al la ĉefurbo de Libano, Bejruto, kie antaŭ kelke da tagoj okazis granda kaj detrua akcidento, dum kiu estis damaĝita granda parto de la urbo, multe da homoj perdis parencojn, hejmon, laboron...

Esperantistoj kolektis 2000 kronojn, kiuj estis senditaj al konto de „Člověk v tísni“ kaj kiuj almenaŭ iomete helpos al bejrutanoj en ilia malfacila situacio.

Helpu helpi

La 19-an de aŭgusto 2020 okazis jam la sepa aranĝo HELPU HELPI, dum kiu esperantistoj de E-mental' aĉetis brikojn por karitata projekto Briko, kiu helpas konstrui labortrejnadcentron por handikapuloj, kiu kreskas rande de Prago.

Malgraŭ la viruso, ni sukcesis kolekti monon por 35 brikoj!

La aĉetitaj brikoj estis ornamitaj per Esperanto-tekstoj kaj enmetitaj en simbolan muron, kiu staras meze de Prago, en la strato, kie ĉiutage trairas turistoj, kiuj admiras la muron kaj fotas ĝin. Kun la muro ili nun ankaŭ fotas la Esperanto-brikojn, kaj tiel oni povos vidi Esperanton en diversaj mondopartoj.

Grandan dankon al ĉiuj partoprenantoj, kiuj helpis surloke kaj apartan dankon al eksterpragaj kaj eksterlandaj bonkoruloj, kiuj denove ne hezitis sendi monon!!!

Novaj E-mentalaj maskoj

INTERVJUO

Tri demandoj por Margit Turková okaze de ŝia jubileo

La sprita leganto certe ekscios, ke la demandojn liveris mi mem dezirante eviti la kutimajn, kiuj pro sia banaleco enuigas la legantojn tiom, ke oni ilin ne legas [mi tion fara(da)s...]. Oni ja ne povas en la nura „rememoriga“ artikolo priskribi plenajn biografiajn rememorojn, tial mi elektis ion el la lasta tempo (do – pli malpli aktualan).

Margit Turková, julio 2020

Kio en Esperantujo estis por Vi la plej kortuŝiga?

Ĝuste en mia „jubileo-jaro – do en 2019 – mi ĝuis kortuŝplenan Esperantan eventon: la OSIEK-konferencon, kiu okazis en la hungara urbeto KONDOROŜ. Kelkajn mi jam partoprenis – ekzemple en Prago, 2003, kiun organizis Petro Chrdle, kie havis siajn parolojn niaj eminentuloj Eli Urbanová (pri siaj biografiaj, poemplenaj aferoj), Jiří Patera (pri historio de Prago), Vlastimil Kočvara (la hobio-kolektanto de la poemo „Máj,“ pri ties 200 eldon-ekzempleroj)... Do ĝuste la aferoj, pri kiuj ni – praganoj – fieras kaj ŝate rememoras. Tiam ni estis multaj (eble 60)...

La menciita OSIEK en Kondoroŝ havis nur ĉirkaŭ 20 partoprenantojn, sed ĝi havis ĉiujn kvalitajn atributojn de la renoma konferenco pri literaturo, kiel tio estis destinite ĉe la fondo de ĝi: same havis la „ĉefan temon“ – tute nature tio estis „La hungara literaturo“.

Rilate min: Troviĝis en mia biblioteko la libro „Sklavoj de Dio,“ kiujn mi pasinttempe kun intereso tralegis; ĉar ĝi traktas la epokon de la 13-a jarcento, en Hungario, kiam la juneta princino MARGIT (post ŝi mi ricevis nomon) fariĝis monaĥino, poste la nacia sanktulino) – kaj preskaŭ fariĝis edzino de la ĉeĥa reĝo Přemysl Otakar II.

Tuj mi rememoris la tempe daŭrigan eventon, kiun prezentadis Eva Seemannová : „Kunhuta – kdysi královna česká“. La legantoj sciu – ke tiu Kunhuta estis anstataŭintino de la menciita Margit (kiu forte malkonsentis kun la propono je la edzeco) kaj ke poste ŝi „estis farita“ edzino de la reĝo Přemysl. Do, mi sciigis al la aŭskultantoj kiel la historioj de niaj landoj estis „kunplektitaj,“ kaj tiun ĉi fakton mi ekuzis por plenumi la postulon de la ĉeftemo. Sed plu: mi nun volas „jubilei“ la plej meritplenan anon de nia klubo – do Eva SEEMANNOVÁ, kies 100-jaran naskiĝdaton ni rememoris (??) je la 21. 3. 2020.

Ke la supre menciita afero ne estu por la legantoj nur dato, mi jen liveras al ili parton de la teatra monologo pri Kunhuta (kiun mi en mia traduko prezentis en la kunsideo de OSIEK en Kondoroŝ):

Naskiĝo kaj morto – mejloŝtonoj, inter kiuj ni estas vivopilgrimantoj. Nun estas vico mia por atingi la lastan. Ne estas kialo por rigardi antaŭen, restas nur tagoj, eble horoj destinitaj al mi... Tial mi rigardas nur retren...

*Tial mi petas Vin, Dio mia
Kiu donas al ni la panon bonan kaj vivoplenan
Nun malfermu la ĉielon
Kaj liveru al mi parton de Vi
Ebligu priplori niajn pekojn
Ke ni povu por ili penti
Dankegi al Vi por ĉio
Vin per la tuta koro ami*

Jes – nun mi nur retrorigardas malproksimen, tro malproksimen... En tiu ega malproksimo troviĝas antaŭ mi bildoj kaj impresoj el miaj infanecaj jaroj sur la hungara korto.

Ankoraŭ antaŭ ol mi ekkonis vin, Premislo, kiel juneta kaj malsperta principeto, malgraŭ la gloro kaj brilo de via nomo, mi malamis vin, ĉar vi kaŭzis morton de mia plej ŝatata infan-amiko. Kvankam vi tion ne sciis, ne havis eĉ antaŭsenton pri tio...

Jánoŝ – pri li mi sciis ĉion! Sufiĉas fermi la okulojn kaj tuj mi vidas lin antaŭ mi – lian hararon, okulojn, rideton, mi sentas la odoron, kiu eliras el lia haŭto, tuŝojn de liaj manoj... Li estis amiko de miaj infanaĝaj ludoj, li instruis min rajdi ĉevalon, akompanis min ĉe la rajdado. Denove kaj denove mi petis miajn gepatrojn, ke ili permesu lian akompan-ĉeeston.

Sed plej bele estis, se ni povis malaperi de la elrigardo de plenkreskuloj kaj ekstarti por ia aventuro. Tiam ni grimpadis en la fossejoj de la Buda burgo, enpenetradis en la subterajn, duone superŝutitajn koridorojn, kie ni „oran trezoron“ serĉis; aŭ ni subrampadis la junarbaran vegetaĵon kaj tie ni serĉis arbarajn feinojn.

Kaj iamfoje ... iamfoje, kiam ni degrimpis la arboplenan deklivon, al Danubo, mi glitis sur krutaĵo kaj en la lasta momento Jánoŝ kaptis min brakume. Lia spiro, subite alproksimiĝinta al miaj lipoj, ĉirkaŭblovis min per sia varmeco kaj ekflamigis mian junecan korpon. Eble tio estis momento – aŭ eterno – sed poste revenigis min en la realon la ekfulmo de lia alrigardo, kiu samtempe kun mi ekkaptis ankaŭ la vizaĝon de iu, kiu kaŝis sin en la apuda arbustaro. La vizaĝo tujmomente malaperis, kaj mi denove perceptis la grundon sub miaj piedoj, la verdon de la

foliaĵo, kaj Jánoŝ-on, kiu jam minutojn antaŭe lasis min el la brakoj kaj staris nun apude, en sia konata ĉiutaga aspekto.

Sed la duan tagon, kiam mi serĉis lin, li ne estis trovebla. Al la promeno akompanis min mia vartistino. Ni estis elirintaj la burĝan korton ĉirkaŭ la staloj – kaj jen tie – tie mi lin vidis! Li pendis kapalteren, la piedoj ligitaj al kejoj, sur kiujn oni lokadis ĉeval-konjungilojn. Li estis nuda kaj inter la femuroj oscedis profunda sulko de sangvundo, ĝis la ventroduono. Ruĝaj streketoj estis fluantaj sur la brusto, kreis kadretojn sur la vizaĝo de l'mortinto kaj gutis surteren sub lia kapo. Jánoŝ! Jánoŝĉjo...!

Kelkajn tagojn mi kuŝis en febro. Kiam mi el ĝi reviviĝis, longan tempon mi volis vidi neniun. Ĉiun, kiu alproksimiĝis al mia lito, mi forpuŝis per angorplena krio, la kapon ŝovante sub la kusenon. Unusola, kiun mi toleris, estis la avo Bela. Nur lia alrigardo alparolis min; pacema, afabla, komprenplena – kaj tamen estis li, kiu ordonis Jánoŝ-on malhonorige murdi – pro sciigo fare de la maljuna vartistino, kiu nin en la arbustaro observis. Nur post kelka tempo mi ĉion eksciis – sed, mirinde, eĉ pro tiu fakto mi ne perdis la ŝatemon al la avo. Nek la vartistinon mi kulpigis. Mian malamegon mi transprenis al vi, Premislo, kiun mi ĝis nun ne konis – sed de kies kulpo – tiel mi la aferon sentis – la terura murdo-krimo okazis. Se mi ne estus destinita fariĝi via reĝa edzino, neniu havus kialon malakcepti la amikecon kun Jánoŝ. Ĝis nun mi memoras, kion diris al mi – trankvile kaj prudentoplene – la avo Bela: „Ne strebu tion kompreni nun. Memoru nur, ke tio estis neceso. Poste vi ekkomprenos. Estas la malnova proverbo: „Se oni lasas du infanojn kunaj – poste oni trovos tri.“ Vi estas destinita por reĝa krono kaj trono – vole nevole de via flanko, kaj ni estas por vi respondecaj. Ĉion, kio stariĝus kontraŭ tiu celo, ni estas devigaj likvidi. La viro, al kiu vi devas edziniĝi, estas la plej potenca suvereno en la tuta mondo. Kaj vi nure havas du elektojn: aŭ la jenan viron – aŭ monaĥinejon.“ Tiel diris mia avo, kaj liaj vortoj destinis... De tiu tempo mi ĉesis baŭmi kaj akceptis... Sed longe, Premislo, mi ne povis pardoni al vi, ke vi estis nedirekta kaŭzo de Jánoŝ-a morto.

Hodiaŭ mi pardonas ĉion al ĉiuj kaj mi mem preĝe petas senkulpigon...

Ĉu – aŭskultinte tiun monologon, ni povus ne substreki la plej grandan teatro-prezenton de E.S. – nome la „Eliška Přemyslovna, královna česká,“ kiun ni povis ĝui okaze de la UK en Prago, 1996. Arda proklamo – „mi estas la reĝino ĉeĥa“ sonis same fiere kiel „mi estas aktorino ĉeĥa.“ Kaj ni estu fieraj, ke el la ĉeĥa Esperanto-nesto eliris tia reprezentantino.

Aldonendas, ke pri la sukceso de teatraĵoj same meritis „ŝia dramaturgo“ Ĉestmír Vidman. Lian 100-jaran naskiĝtagon ni, praganoj, ne forgesu

rememori venontjare je la 31. 10. 2021. Sen tiuj amikoj mi ne povus skribi la rememoraĵon.

Sed la programo kaj etoso de la menciita konferenco OSIEK en Kondoroŝ ne estas nura afero nepre mencienda. Pro naturaj kaj objektivaj kialoj la Organizo estis oficiale nuligita post sia 34-jara ekzisto. Tio je vere estis kortuŝa afero, ne sen larmoj en niaj okuloj. Ĝi postlasis grandiozan laboron por Esperanto: 2-foje en la jaro eldonata gazeto LA GAZETO kun bunta programo koncerne la literaturon kaj aŭtorojn, kaj ĉiujaran kunsidan traktadon en diversaj lokoj de la mondo (ni rememoru Wu-Ĥan, nun kun la afero de COVID-19). La lasta loko – KONDOROŜ – meritas specialan atenton kaj dankon de ĉiuj „osiekanoj“. En tiu negranda hungara urbo la konferenco okazis 3-foje! Ne demandu pri kialoj – sed mi scias, ke unu plej grava estas tiu, ke en ĝi „nestas“ familio, kiu fariĝis motoro de la Organizo. Dum la jaroj mi poŝtupe konatiĝis kun la personoj, kiuj jam delonge estas konataj en Esperantujo: Eugéno de Zilah – la aŭtoro de famaj libroj (naskiĝinto en Kondoroŝ), lia edzino Lena de Zilah – instigantino kaj „ŝoforino“ de LA GAZETO (kara mortinto en 2009), iliaj hungaro-francaj geinfanoj kaj genepoj, genevoj, ktp. – inter ili estu nome menciita Pál KOSZUCH – la rekta organizanto de la konferenco. Pro la ekkono de la tuta familio „je la lasta momento“ por mi la movado de OSIEK fariĝis nedisigebla afero de mia vivo.

La urbeto mem meritas jenan gajan rimarkon. Hungaroj diras, ke – kvankam negrava, ĝi tamen estas konata de hungarnacianoj en la tuta mondo! Ili ĉiuj konas kaj kantadas la simplan melodian kanton pri la „Kondoroŝ-a ĉardo“. Jen traduko de la kanteto (ne en la traduko mia):

Kondoroŝa ĉardo/belas, jen ver’.
Ĝin vizitas cimbalisto/por cimballi ĉiu vesper’.
Jen dezir’ de ĉardistin’/ke tre baldaŭ la filin’/
Iĝu edzin’.

Nenia geniaĵo, mi scias, sed ĝi evokas en mi la plej varmajn rememorojn. Krom tio ĝi aludas komencon de la dua demando, je kiu mi volas respondi. En nia OSIEK-kolektivo mi povis fiere anonci la „grandiozan“ eventon – la operon STERNENHOCH. Por min viziti kaj la Operon ĝui mi surloke invitis la renomman muzikistinon en Esperantujo nomatan Perla Miela (laŭvorta traduko de ŝia hungara nomo, kiun mi ne liveras).

Kio en Esperantujo estis por Vi la plej ĝojiga?

Kaj pere de la supra rimarko mi venas al la afero, pri kiu mi povas paroli kiel pri „la plej ĝojiga“ ... (kompreneble estis ankaŭ aliaj, sed se mi devas elekti, kaj samtempe certe kuninteresiĝi la legantojn, do, sendube...).

Mi ĝuis la Operon 5-foje; (kaj la 6-an malebligis la pandemia kvaranteno). Se oni supozas, ke estas ĝuste la „Esperanto-elemento“ kialo de mia

entuziasmo, do ne plene jese mi povas aserti; la kerno estas la interesa muziko, kiu fariĝas neniam laciga, ĉiam impetiga; kaj la tuta aranĝo; kaj la Komponisto Ivan Acher. Dum ĉiu prezentado li sidas ĉe sia „kapitana aparato,“ mi ŝatas vidi lian rondan agrablan vizaĝon – kaj mi ĉiam iras lin saluti „en la nomo de esperantistoj“. Perla, la fakulino (en muziko, en Esperanto, en literaturo) esprimiĝis: „Videblas, ke la komponisto ne estas esperantisto kaj ke la tradukisto ne estas muzikisto. Tamen mi estus malfeliĉa, se mi ne estus spektinta la Operon.“ Kaj ŝi kunprenis la programon por trakti la aferon inter siaj budapeŝtaj gekolegoj. Ĝuste tio ĝojigu nin: ke tiel NEATENDITE falis al ni „la sukceso“ (kvankam aktuale ni por tio aktive ne propagandis). Sed la afero maturiĝis kaj donis rikolton – **ĉar la hazardo favoras la preparitajn...**

Kaj ni estu fieraj, feliĉaj, kaj al Mirek Malovec dankplenaj, ke li estas kapabla ĉiumomente (ne nur en ĉi menciita) reprezenti nian movadon. Ĉu povas esti io pli ĝojiga ol havi tiajn homojn por samideanoj??

Kio en Esperantujo estis por Vi la plej malĝojiga?

La „kabeo“ de Jaroslav Krolupper...

Estimata sinjoro redaktoro, mi dankas por la demandoj, kiujn mi sciis kaj povis respondi sen hezito. Laŭ mia konscio mi elektis bone la splitaĵojn el mia proksimume 50-jara Esperanta vivo.

Samideanino **Margit Turková** (fraŭlina nomo Kvietková) naskiĝis la 26-an de septembro 1939 en Čierny Balog en Slovakio. En 1946 ŝi transloĝiĝis kun la familio en okcidentan Bohemion. En 1961 ŝi finis studadon en la Agronomia Fakultato de la Agrikultura Altlernejo en Prago kaj ekde tiam ŝi laboris kiel agronomino.

En Esperantujo ŝi aktivas ekde 1971. Origine ŝi estis membrino de la Esperanto-Klubo en Bor u Tachova. Post sia tranloĝiĝo en mezbohemia vilago Obořiště en 1979 ŝi agis en la kluboj en Příbram kaj en Prago. En la jaroj 1976–1982 ŝi estis membrino de la Komitato de ĈEA. Honora membrino de ĈEA ŝi fariĝis en 2011.

Ŝi aktivas precipe en la sfero de kulturo. Ŝi kunlaboris ekzemple kun Josef Rumler, Jiří Karen, Čestmír Vidman kaj rusa poetino Ljubov Vondroušková kaj nuntempe kun Věra Ludíková. Per siaj artikoloj ŝi kontribuas al esperantistaj gazetoj. Ŝi estas ano de la organizo OSIEK, en kiu ŝi prelegis pri *Kei Kurisu kaj liaj tradukoj de la verkoj de Jaroslav Hašek* (OSIEK-konferenco en Banská Štiavnica, 2017) kaj *Respegulo de hungara historio en ĉeĥa literaturo* (OSIEK-konferenco en Kondoroŝ, 2019).

plejparte laŭ la Vikipedio

Ŝkola trpĕlivosti a pokory Lekcio de pacienco kaj humileco Petr Chrdle

En Esperanto aperis la rakonto pri mia malbona sperto kun sekvoj de malatento dum biciklado (cetere, valida ankaŭ ĉe aliaj aktivecoj) en Starto kaj sekve ankaŭ en Informilo de AEH. Nun do mi decidis plenumi la deziron de la redaktoro de Bulteno kaj aperigi ĝin ankaŭ en ĝi, tamen, prefere en la ĉeĥa, ke per mia sperto estu averto ankaŭ por komencantoj, kiuj ankoraŭ ne bone komprenas Esperanton.

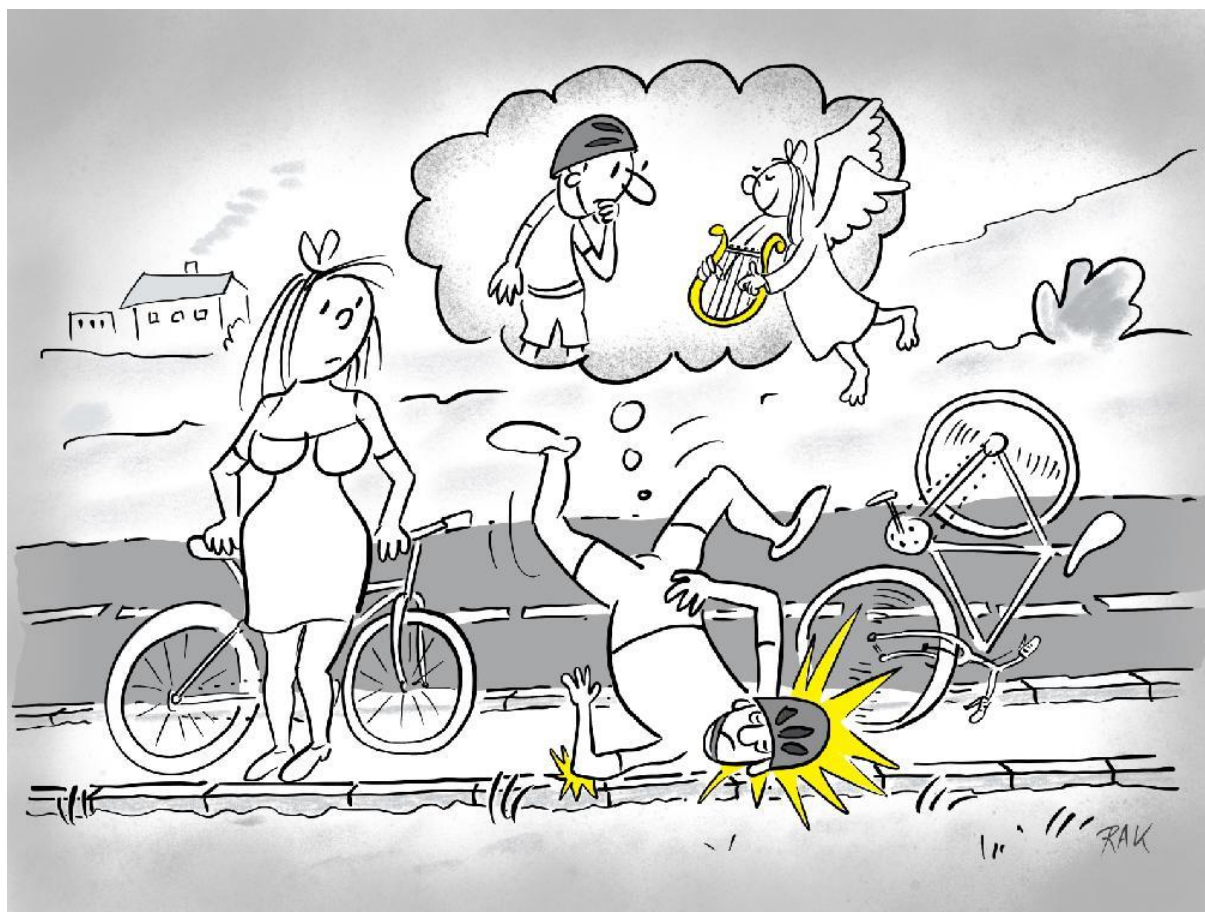
Mi ankoraŭ menciui, ke post kiam mi sendis mian rakonton inter la unuaj al mia multjara amiko Pavel Rak, ĝi inspiris lin kaj li tuj sendis al mi tri trafajn ilustraĵojn.

Leže již třetí týden na zádech v motolské nemocnici se snažím vrátit do momentu, který mi tak náhle změnil plány a běh mého života. Přitom se snažím pochopit, jestli to je pro mne jenom negativum, nebo je na mém stavu i něco kladného. Sice se skoro nemohu pohnout, ale mohlo být i hůře.

Že mne nádherné počasí na Boží hod velikonoční odpoledne přimĕlo poprvĕ po více než ĉtyřech letech vytáhnout kolo a vrátit se k aktivitĕ, kterou jsem mĕl vĕzdy v oblíbĕ, je pochopitelnĕ. A skuteĉnĕ jsem si užíval; šlapal na cyklostezce z Dobřichovic do Radotína ĉím dál rychleji a pociťoval euforii závisláka po dlouhé abstinenci.

Po projetí Āernošicemi můj zrak upoutala krásná scĕna pasoucích se koní na druhé stranĕ Berounky. Ale ouvej! Po vrácení pohledu dopředu jsem před sebou uvidĕl cyklistku sestupující s kola a vidĕl, že srážka je nevyhnutelná. Abych jí zabránil, protože brzdy na to nestaĉily, strhnul jsem kolo nesmyslnĕ pravoúhle doleva a hned doprava, a už mé tělo letĕlo vzduchem.

V bolestech na zemi jsem si jasně uvědomil, jak jsem se před vyjetím rozhodl, že když plánuji cestu jenom po cyklostezce, žádný úsek po nebezpečné silnici, nebudu si brát přilbu. Ale nyní, váleje se na zemi jsem si uvědomil, že ji přesto mám na hlavě. Nemám pro to jiné vysvětlení, než že mi ji nasadil můj anděl strážný (ten už se se mnou v životě nadřel!), aby mi zachránil život, protože jsem ležel hlavou na betonovém obrubníku mezi asfaltem cyklostezky a trávínkem.

Hodní a ochotní lidé kolem mne, záchranka, nemocnice v Motole, kontrola absence Covid-19, rentgenové a CT vyšetření, a verdikt: komplikovaná otevřená zlomenina paže, poraněný loket a zlomený krček.

Protože v zlomenině krčku se kosti neposunuly do strany, dostal jsem během čekání na operaci paže čas k rozhodnutí, jestli chci čekat, zda krček sroste (minimálně deset týdnů a bez záruky), nebo po operaci paže jít na druhou, tentokrát si nechat dát umělý kyčel.

Operace paže trvala skoro čtyři hodiny a možná i vlivem poměrně dlouhé narkózy jsem se rozhodl pro školu trpělivosti, tedy dát krčku šanci, aby srostl bez nutnosti další operace.

Během ležení na zádech skoro bez hnutí jsem měl dostatek času na přemýšlení nejen o svém současném stavu a jeho příčině, ale také o svém dosavadním a budoucím životě. A jako věčný optimista, který hledá vždy a na všem kladné stránky, našel jsem pozitiva i v tomto případě.

Za první, žiji, což nemuselo být, kdybych neměl přilbu. Za druhé, zraněnou mám levou stranu těla, takže od čtvrtého týdne už zase mohu používat počítač a pracovat, což by mi jako pravákovi šlo levou rukou asi sotva. Za třetí, brýle i telefon zůstaly funkční, takže i v leže na zádech mám spojení s rodinou, přáteli a partnery, a dokonce i mohu číst e-maily. A navíc jsem pochopil, že díky perfektním přátelům a kolegům mé nakladatelství KAVA-PECH může fungovat i beze mne. Tak jsem se cítil jako buržoust, který se válí celý den v posteli a jen telefonem rozdává úkoly, kdo má co dělat.

Tím byla včas předána do tiskáren data dvou krásně ilustrovaných novinek pro děti, *Puntička* od černošické autorky Evy Vychodilové, a *Příběhy z poštákovy brašny*, překlad od slovenské autorky Danuše Faktorové; byl vyexpedován celý náklad knihy, kterou jsem dělal na zakázku pro belgického klienta, a pokračovaly i přípravy tisku PIV 2020 a ostatní menší úkoly. Z ochotných lidí, kteří mi promptně a nezištně byli nápomoci, musím jmenovat alespoň Jindru Košťálka, který za mne odvedl v době mé neschopnosti nejvíce práce a odmítl jakoukoliv odměnu. Tak mu alespoň veřejně děkuji takto v našem klubovém časopisu.

Kromě trpělivosti jsem se ale také musel učit pokoře a tato lekce stále trvá, protože k chůzi potřebuji podpažní berle a má paže a loket mají daleko k potřebné hybnosti. Až nyní, zraněný, jsem pochopil, že jsem byl ve svém ego až moc pyšný na své fyzické schopnosti, kterých se mi podařilo znovu dosáhnout po velmi nepříjemné léčbě rakoviny, po které jsem nedokázal ani vyjít bez odpočinku po schodech do svého bytu. Každodenním cvičením, intenzivní chůzí min. 10 000 kroků denně, každotýdenním plaváním alespoň 1 km a pravidelným stolním tenisem jsem se totiž sám sobě zdál zase zdatný a mladý.

Nyní s díky přijímám tuto lekci pokory, při níž jsem pochopil, že jsem normální starý muž, který během svých aktivit nesmí zapomínat brát v úvahu svůj věk skoro 75 let, a hlavně to, že reakce jsou pomalejší a kosti daleko náchylnější ke zlomení než za mlada.

Tyto řádky jsem se rozhodl napsat proto, že podle mých zkušeností se lépe pamatují záporné příklady než kladné. Proto chci popsáním svého případu varovat čtenáře: Buďte při svých aktivitách opatrní, protože chvilková nepozornost může rázem změnit váš život. Nenásledujte, prosím, mého příkladu!

Medicentrum Praha, 25. 5. 2020

Dovětek z domova

Brzy po napsání tohoto textu jsem byl propuštěn domů, po dvou týdnech nastoupil na 4 týdny do lázní Vráž u Písku a žil v bláhové naději, jak mne tam rychle dají dohromady a budu žít i sportovat jako předtím. Bohužel, škola trpělivosti a pokory pokračuje ještě dnes po pěti měsících: I když krček prý srůstá dobře, stále chodím bez opory jen v místnosti. Když jsem připomínal při kontrole operatérovi, že jsem byl přesvědčen, že krček srůstá tak 8 až 10 týdnů, on mi odpověděl, že kdyby mi bylo dvacet, už by mne poslal sportovat, ale takhle si ještě budu muset pár měsíců počkat. A také mne upozornil, abych si nepředstavoval, že má operovaná ruka bude mít hybnost jako dříve.

Tak jsem se s tím smířil, i na bolest si zvykl, přesto pilně rehabilituji ve snaze se dostat, když ne na úroveň před úrazem, tak alespoň na slušnou úroveň možnosti i nadále sportovat. A tak ještě jednou opakuji pro své přátele i ostatní: Buďte při svých aktivitách opatrní, protože chvilková nepozornost může rázem změnit váš život. **Nenásledujte, prosím, mého příkladu!**

Dobřichovice, 15. 9. 2020

Ilustroval Pavel Rak

Žvýkačky a esperanto Maĝgumoj kaj Esperanto

Petr Zilvar

Jmenuji se Petr Zilvar a rád bych krátce představil sebe a sbírání obrázků a obalů ze žvýkaček, kterému se věnuji od svého mládí. Začalo to nevinným nalezením malé dřevěné krabičky plné obalů ze žvýkaček. Moc se mi líbily. Zatím jsem ale nebyl připraven na úděl sběratele. To začalo až o něco později, po revoluci, když byly naše obchody zaplaveny spoustou nádherných žvýkaček především z Německa, Polska, Španělska, Turecka, ale i dalších zemí. Bohužel, socialismus nás sběratele z Česka

připravil o možnost získat mnoho sérií, vyráběných nejen v Evropě, ale také v mnohem exotičtějším zemích, jako byl například Trinidad a Tobago, Angola, Zimbabwe a mnoho dalších.

Na žvýkačkových obalech lze vysledovat, pro koho byly žvýkačky vyráběny. Ty nejstarší a často nejvzácnější série byly určeny pro domácí trhy a byly v národních jazycích. Jak se domácí trh nasytil a zájem ochladl, zaměřili se výrobci na nové oblasti. Na obalech se začíná objevovat ve velké míře angličtina. V menší míře pak další evropské jazyky. Například španělská firma Vidal začala své žvýkačky balit do polských obalů pod značkou Amex. Když ochladl zájem v Evropě, zaměřili se výrobci na Rusko a Ukrajinu. Na obalech se začaly objevovat texty v azbuce. Někdy v této době se začíná rozmáhat sbírání žvýkaček i v těchto zemích.

Samolepky ze žvýkaček na Ukrajině sloužily jako zábava pro mladé; něco jako u nás céčka. Samolepky se rozložily na stůl. Následně se na ně rukou „plácalo“ tak, aby se samolepka otočila. Komu se to povedlo, ten ji získal. Bohužel to je také důvod, proč jsou samolepky z té doby ve velké míře v neskutečně špatném stavu. Ještě horší je, že takový katastrofální stav mnoho Ukrajinců a Rusů považuje za normální. Naštěstí je i hodně takových, kteří mají rádi kvalitu jako sběratelé na Západě. Díky těmto sběratelům se uchovalo velké množství sérií, které už se v Evropě neprodávaly a nebyly tak pro nás dostupné.

Je smutné, že opravdu velká část výrobců žvýkaček s obrázky a samolepkami po celém světě ukončila svoji činnost. Několik firem sice vytrvalo až do současnosti, jejich produkce je ale často bídná. Nicméně

vznikli noví výrobci, kteří dělají svému oboru čest. Je to například mexická firma Bondy Fiesta, nebo ruský K-artel. Jejich produkty jsou výrazně odlišné. Mexické žvýkačky jsou plné serií z filmů a seriálů a jsou nádherně zpracované. Ruské žvýkačky jsou většinou autorské, originální, jednoduché. Často mají špatný střih obrázků. Kladou velký důraz na ruské motivy a vlastenectví. A jak je to v Česku? Mnozí z vás jistě zaznamenali existenci českých žvýkaček Pedro. Možná máte jiný názor, ale ze sběratelského hlediska jsou bohužel velkou ostudou a svojí kvalitou na úrovni čínských šmejdů. Mým velkým snem už z mládí je vlastní továrna na žvýkačky. Chtěl bych v Česku obnovit výrobu kvalitních žvýkaček s nádhernými sériemi vkládaných obrázků. Možná si vzpomenete na značku Bajo, nejhezčí české žvýkačky. Pracuji na tom, ovšem jde to velice pomalu.

Je zajímavé, že na území Česka vznikla první žvýkačka v Evropě. Bylo to někdy okolo roku 1900 za Rakouska-Uherska a byly to plátkové žvýkačky o větším počtu příchutí. Má se za to, že výroba žvýkačky byla tajně okopírována v Americe. Obaly od těchto žvýkaček jsou velice vzácné. Ve sbírkách jich je pouze několik kusů. Ve starých reklamách jsou zmínky o příchutích, od nichž jsme obaly ještě neviděli.

Žvýkačky se pro mě staly velkou životní vášní. Hodně jsem přemýšlel o smyslu sbírání jako takovém a dospěl k závěru, že je velmi žádoucí stávající sbírky uchovat ve specializovaném muzeu. Podobný názor má vůbec největší český sběratel vkládaných obrázků a obalů ze žvýkaček. Je to už důchodce a logicky přemýšlí o budoucnosti své sbírky. Rozhodli jsme se své velké sbírky sloučit do jedné. Vybrat kvalitnější exempláře do sbírky a dubletky nabídnout na výměnu. Podařilo se mi tak získat do sbírky už poměrně velké množství právě těch serií, které se prodávaly v Rusku a v našich sbírkách buď vůbec nejsou, nebo maximálně jenom několik kusů. Bez ohledu na to, podaří-li se nám společně získat nějakého mecenáše a založit vytoužené muzeum, bude nezbytná precizní katalogizace sbírky. Ta už teď přesahuje číslo 150 000 exemplářů. Na ruském katalogu žvýkaček Wrappers.ru je vidět, jakým problémem se může stát nevyřešení existence rozdílných písem jako je latinka a azbuka. Další písma tam už vůbec neřeší (řečtinu, arabštinu, gruzínštinu, japonštinu...). I dvě písma stačí na to, aby

se pořadí sérií stalo zmatečným, když jako první je latinská abeceda a za ní následuje ruská. U té je komplikací i to, že sice můžete znát písmena, ale nemusíte znát jejich pořadí v abecedě. Když sérii v netradičním písmu popisuje Rus, napíše to azbukou. Evropan angličtinou. Ruština je naprostým nesmyslem pro katalogizaci. O něco méně, ale stále nevhodná je angličtina z důvodu, že kvůli své abecedě komolí cizí slova. Kvůli neodvoditelnosti výslovnosti podle anglické abecedy jsou pak přepisy do angličtiny správně nevyslovitelné.

Já jsem se rozhodl tento problém vyřešit právě esperantem, které se dlouhodobě marně snažím naučit. Nejen že mě to konečně donutí se esperantu věnovat, ale hlavně výhradní používání esperantské abecedy v katalogu vše zjednoduší a zpřehlední. Moje rozhodnutí vyvolalo dilema, jak přesně nakládat s přepisem do esperanta. Vycházím z toho, že v esperantu platí zásada „piš, jak slyšíš“. Proto nepostačí anglické názvy sérií jenom přepsat do esperantské abecedy. Rozhodl jsem se angličtinu zapsat v esperantu v její mluvené podobě. A s ní i všechny ostatní jazyky. Jedině to zaručí, že se budou úplně všechny názvy sérií řadit přesně podle výslovnosti. Není jiné cesty srozumitelné pro široké masy. Je to experiment, jehož výsledek neznám. Mohlo by to ale být nápomocno při propagaci esperanta, které jsem pro vlastní potřeby přejmenoval na pozemštinu a pod tímto názvem o něm píšu na svém webu Žvejky.cz.

VORTARETO

maĉgumo
maĉi
memgluaĵo
pakkovraĵo

žvýkačka
žvýkat
samolepka
obal

LITERATURAJ KAJ KULTURAJ PAĜOJ

Ĉemizo

Karel Čapek

Kvankam li volis pensi pri tute aliaj kaj senfine pli gravaj aferoj, revenis al li neforigeble malagrabra penso: ke lia mastrumantino lin priŝtelas. Tiom da jaroj ŝi estis ĉe li kaj li jam tute kutimis ne zorgi pri tio, kion li posedas. Jen ŝranko; matene oni malfermas ĝin kaj prenas de la supra puran ĉemizon; de tempo al tempo, en nekonataj intervaloj, venas sinjorino Johanka kaj antaŭ li disetendas disŝiritan ĉemizon, kaj diras, ke jam ĉiuj estas tiaj, kaj ke la sinjoro devas aĉeti novajn. Bone, la sinjoro do iras kaj aĉetas ses ĉemizojn en la unua magazeno, kiun li renkontas, kun neklara rememoro, ke li ion aĉetis antaŭ nelonge. Estas strange; li pensas, kiel malbona estas nun la varo. Kaj jen kolumoj kaj kravatoj, vestaĵo kaj ŝuoj, sapo kaj mil objektoj, kiujn oni devas havi, eĉ se oni estas vidvo. Ĉion oni devas siatempe renovigi; sed sur maljua homo ĉio iel tuj malnoviĝas kaj ĉifoniĝas, aŭ dio scias, kio okazas al tio: eterne li aĉetas novajn objektojn, sed sufiĉas malfermi la vestoŝrankon: balanciĝas tie kelkaj troportitaj kaj velkaj vestaĵoj, pri kiuj vi eĉ ne ekkonas, kiam vi ilin kudrigis. Sed bone, se nur ne estas necese zorgi pri io: sinjorino Johanka pensas pri ĉio.

Ke nur nun, post tiom da jaroj, venis en lian kapon, ke li estas sisteme priŝtelata, tio okazis jene: li ricevis matene inviton, ke li venu en ian societon al bankedo. Ho, dio, dum jaroj li estis nenie; tiel mallarĝa estas la rondo de liaj amikoj, ke la neatendita invito lin tute konfuzis; li estis senmezure ĝoja kaj timigita. Antaŭ ĉio li komencis serĉi, ĉu li havas ian sufiĉe brilan ĉemizon; li elprenis ĉiujn el la tolaĵa ŝranko, sed ne estis eĉ unusola, kiu ne estus franĝita sur la rando de la maniko aŭ sur la brusta parto. Li vokis Johankan kaj demandis, ĉu li ne havas ie pli belan pecon de tolaĵo.

Sinjorino Johanka ekglutis, silentis dum momento kaj poste proklamis akre, ke la sinjoro cetere devas aĉeti novajn, ke ŝi ne sukcesas ripari, ke tio estas jam kompletaj araneaĵoj ... Li havis, verdire, neklaran ideon, ke li aĉetis ion antaŭ nelonga tempo, sed li ne estis certa pri tio, kaj li silentis; kaj tuj li komencis sin vesti por aĉeti ilin do. Kaj kiam li jam foje komencis „fari ordon,“ li eltiris el la poŝoj malnovajn paperojn por konservi ilin aŭ forĵeti. Kaj inter ili estis la lasta fakturo por ĉemizoj: pagita tiun kaj tiun tagon. Antaŭ sep semajnoj. Antaŭ sep semajnoj ses novaj ĉemizoj. Tio estis lia tuta malkovro.

Li ne iris plu aĉeti, sed li vagis tra la ĉambro kaj meditis. Li rigardis malantaŭen en tiom kaj tiom da jaroj da soleco; depost la morto de lia edzino mastrumis ĉe li Johanka kaj neniam, eĉ por momento ne aperis ĉe li

suspekto aŭ malkonfido; sed nun traigis lin angoro, ke li estis priŝtelata dum ĉiu tiu tempo. Li rigardis ĉirkaŭ si; li ne povis diri, kio mankas tie, sed li vidis subite, kiel malplene kaj dezerte estas tie, kaj li klopodis ekmemori, ke iam estadis tie pli da objektoj, pli multe da konfidenco, pli multe da ĉio ... Plena de maltrankvilo li malfermis la ŝrankon, kie estis konservitaj la memoraĵoj post lia edzino: vestaĵo, tolaĵo... Estis tie kelkaj kadukaj pecoj, sed spiris el ĝi tuta pasinteco; ho dio, kion do ĉion lasis ĉi tie la mortintino? Kien venis ĉio?

Li fermis la ŝrankon kaj devigis sin pensi pri aliaj aferoj: ekzemple pri la bankedo hodiaŭ vespere. Sed tiuj pasintaj jaroj revenadis necedeble. Ili ŝajnis nun pli dezertaj, pli amaraj, pli mizeraj, ol kiam li travivis ilin; ili estis subite kvazaŭ prirabitaj, kaj blovis el ili la plej aĉa turmento. Jes, dum tiuj jaroj li estis kelktempe eĉ kontenta, lulita, kvazaŭ en duondormo; sed nun terurigita li vidis tiun duondormon de homo soleca, de kiu fremdaj manoj ŝtelas eĉ la kusenon sub la kapo; li ekplendis pri si, displugita per doloro pli forta, ol li travivis depost la tago ... depost la tago, kiam li revenis de la enterigo. Li ŝajnis al si subite maljuna kaj laca kiel tiu, al kiu estis la vivo tro severa.

Sed unu aferon li ne povis kompreni: kial ŝi ŝtelus miajn objektojn? Kion ŝi farus kun ili? Ha, li rememoris subite kun kolera kontentiĝo. Jen kio! ŝi havas ie nevon, kiun ŝi amas kun freneza onklina amo; ĉu mi ne devis sennombre aŭskulti ŝian babilaĉon pri tiu floro de la homaro? Atendu, antaŭ nelonge ŝi eĉ montris al mi lian fotografajon: krispaj haroj, nazo supren kaj iaj speciale impertinentaj lipharoj; sed malgraŭ tio ŝi viŝis siajn okulojn pro fiero kaj emocio. Do tien, li diris por si, migras mia ĉio! — Kaptis lin terura furiozo; li kuris en la kuirejon kaj alkriis Johankan per io simila al „malbenita aĉa maljunulino“ kaj denove li forkuris lasante ŝin terurigite elorbitigi la larmajn rondajn okulojn de maljuna ŝafo.

Dum la resto de la tago li ne parolis kun ŝi; ŝi ĝemis ofendite kaj batis per ĉio, kio venis en ŝiajn manojn, ne komprenante eĉ iomete, kio okazas. Posttagmeze li entreprenis revizion de ĉiuj tirkestoj kaj ŝrankoj; estis terure; li ekmemoris tiun kaj alian objekton, kiun li iam havis, iujn familiajn memoraĵojn, kiuj nun ŝajnis al li eksterordinare raraj. Estis tie ĉi plu nenio, nenio, nenio el tio ĉio. Kiel post brulo. Li estis rekte ekploronta pro kolero kaj forlasiteco.

Li sidis meze inter la eltiritaj tirkestoj, spirilaca, malpurigita per polvo, kaj li tenis en la fingroj la solan relikvon, kiu restis: la monsaketon de la patro, kovritan de koraletoj, truitan jam sur ambaŭ finaĵoj. Dum kiom da jaroj ŝi devis tiel rabi, por ke ŝi ellasu nenion! Li estis preskaŭ ekster si pro furiozo; se ŝi venus nun antaŭ liajn okulojn, li estus ŝin batinta en la vizaĝon. Kion mi faros al ŝi? li diris al si ekscitite. Ĉu mi elĵetos ŝin samhore? Ĉu mi akuzos ŝin? Sed kiu kuiras por mi morgaŭ? Mi iros en

restoracion, li decidis; sed kiu varmigis al mi la akvon kaj hejtos? Per ĉiu povo li forpelis tiujn zorgojn: mi prizorgos tion morgaŭ, li asertis por si, ion oni trovos; mi ja dependas de ŝi! Sed, tamen tio afliktis lin pli peze ol li konfesis al si; sole la konscio pri maljustaĵo kaj necesa puno donis al li flugilojn de ia kuraĝo.

Kiam mallumiĝis, li rekolektis la fortojn tiom, ke li iris en la kuirejon kaj diris al Johanka per indiferenta voĉo: „Vi devas iri tien kaj tien“ kaj nun li komisiis ŝin pri komplikita kaj longa, malmulte versimila misio, kiun ŝi laŭdire devas tuj plenumi kaj kiun li tre pene elpensis. Sinjorino Johanka diris nenion kaj preparis sin por foriro kiel suferanta viktimo. Fine fermiĝis post ŝi la seruro kaj li restis sola. Kun batanta koro li iris sur piedfingroj al la kuirejo kaj li hezitis ankoraŭ kun mano sur la anso; li ŝajnis al si kiel ŝtelisto. Sed kiam li jam pensis, ke li preterlasos tion, ĝi venis de si mem. Li malfermis kaj eniris.

La kuirejo rekte brilis de pureco. Jen la ŝranko de Johanka, sed ĝi estas fermita kaj ŝlosilo nenie. Nun li despli firmiĝis supermezure en sia intenco; li provis perforte malfermi la ŝrankon per kuireja tranĉilo. Li ĝin difektis, sed ne malfermis. Li eltiris ĉiujn tirkestojn kaj serĉis ian ŝlosilon: li provis ĉiujn siajn proprajn ŝlosilojn, por fine post unuhora furiozado konstati, ke la ŝranko entute ne estas fermita kaj ke oni malfermas ĝin per ŝuhoketo.

Bele ordigita, gladita kuŝis la tolaĵo en la fakoj. Kaj tuj supre liaj novaj ses ĉemizoj, ankoraŭ ĉirkaŭligitaj per blua rubando el magazeno. En papera skatolo la broĉo de lia edzino kun malhela ametisto; la perlamotaj manumbutonoj de la patro: portreto de la patrino sur eburo — dio, eĉ tio taŭgis por ŝi? Li eltiris el la ŝranko ĉion; li trovis siajn ŝtrumpojn kaj kolumojn, skatolon da sapo, dentobrosojn, malnovan silkan veŝton, tegaĵojn kusenajn, malnovan oficiran pistolon, ĉion eblan, eĉ nigre fumumitan kaj vere neuzeblan sukcecan cigaringon. Tio estis nur ruinoj de lia vestaĵa provizo; la pli granda parto verŝajne jam delonge transmigris al la krispa nevo. La kolero pasis, restis sole plenda malgajo: Do tiel estas ... Johanka, Johanka, kiamaniere mi ĉi tion meritis de vi!

Pecon post peco li forportis siajn objektojn en sian ĉambron kaj dismetis ilin sur la tablo; estis ampleksa ekspozicio de ĉio ebla. Tion, kio apartenis al Johanka, li enĵetis en la kuirejo reen en la ŝrankon; li volis tion eĉ bele ordigi, sed post iaj provoj li de tio senkonsile forkuris, lasante la ŝrankon malfermita kiel post rabo. Kaj poste li komencis timi, ke Johanka revenos kaj ke estos lia tasko paroli kun ŝi serioze ... Li abomenis ĝin tiom, ke li komencis sin rapide vesti. Morgaŭ mi jam parolos kun ŝi konvene, li diris al si; hodiaŭ sufiĉas al ŝi, se ŝi trovos, ke mi ĉion malkovris. Li prenis unu el la novaj ĉemizoj; ĝi estis rigida kiel el papero kaj per nenia forto li povis atingi, ke fermiĝu ĝia kolumo. Kaj Johanka povas reveni ĉiumomente.

Li englitis rapide en malnovan ĉemizon ne plu atentante, ke ĝi estas franĝita; kaj apenaŭ finvestita li malaperis kiel ŝtelisto kaj dum horo li vagis en pluvo tra la strato antaŭ ol estis tempo por iri al la bankedo. Dum la festa vespero li estis ne atentata; li provis sin ekligi konfidence kun malnovaj konatoj, sed dio mem scias, kiel tiuj jaroj intermetiĝis inter lin kaj la homojn; vidu, ni apenaŭ interkompreniĝas! Sed neniu li riproĉis pro tio; li stariĝis flanke kaj ridetis, blindigita de lumo kaj akvo, ĝis en li naskiĝis, nekonate de kie, nova ektimo: Kiel mi aspektas! Ĉi tie el mia ĉemizo pendas ja fadenoj, jen makuloj sur frako kaj kiaj ŝuoj, mia dio! Li estus prefere malaperinta sub la tero, li serĉis, kie kaŝiĝi; sed de ĉie radias brilaj brustumoj, ho, tra kie li perdiĝu sen veko de atento? Li

timis, ke ĉiuj rigardoj subite turnus sin al li, se li farus paŝon al la pordo. Li ŝvitis pro embaraso; li ŝajnis kvazaŭ li starus senmove kaj dume li laboris per la piedoj, por ke li, ne atentate, alŝoviĝu centimetrojn al la pordo. Malnova konato, mia dio, kolego el gimnazio, haltis ĉe li: Tio mankis ankoraŭ! Li respondis al li konfuze, apenaŭ lin ne ofendinte; li elspiris en malstreĉo, kiam li denove soliĝis kaj li mezuris sian distancon al la pordo. Fine li liberiĝis eksteren kaj kuris hejmen; ne estis ankoraŭ noktomezo.

Dum la vojo venis denove en lian kapon Johanka. Li ekscitiĝis per rapida iro kaj li konstruis en siaj pensoj, kion li diros al ŝi. Kun eksterordinara facileco ligiĝis en li longaj, energiaj kaj dignaj frazoj, kompleta prezento de severa juĝo kaj fina bonvolo. Jes, bonvolo, ĉar fine li pardonos ŝin. Li ne elĵetos ŝin en la straton. Johanka ploros kaj petos, promesos, ke ŝi pliboniĝos; li aŭskultos ŝin silente, senmove, sed fine li diros al ŝi serioze: Johanka, mi donas al vi okazon forgesigi vian sendankon; estu honesta kaj fidela; plion mi ne postulas de vi. Mi estas maljuna homo kaj ne volas esti kruela.

Li entuziasmiĝis per tio en tia grado, ke li eĉ ne imagis kaj jam estis hejme, jam li malfermis la pordon. ĉe Johanka ankoraŭ estis lume. Sole nur iomete li ĵetis okulon tra la kurteno en la kuirejon kaj vidu! Kio estas tio? Johanka ruĝa, kun ŝvela vizaĝo de ploro trakuras la kuirejon kaj ĵetas siajn objektojn en kofron. Li ekmiris terure. Por kio kofro? Li eniris sian ĉambron sur la piedfingroj, konfuzita, premita, kiel senviva. Ĉu Johanka transloĝiĝas?

Jen sur la tablo ĉiuj tiuj objektoj, kiujn ŝi forŝtelis. Li tuŝis ilin, sed ili eĉ ete lin ne plu ĝojigis. Mi scias, li diris al si. Johanka vidis, ke mi pruvis ŝian ŝteladon kaj ŝi pensas, ke mi ŝin samhore maldungos; tial ŝi jam kunmetas la siaĵon. Bone, mi lasos ŝin ... ĝis mateno, ke ŝi estu punita: nur matene mi parolos kun ŝi. Sed eble ... eble ŝi ankoraŭ nun venos peti pardonon! Ŝi ploros al mi ĉi tie; ŝi falos sur la genuojn kaj tion kaj tion. Bone, Johanka, mi ne volas esti kruela; vi povas resti.

Li sidiĝis, vestita en frako, por atendi. Estis jam silento, senfina silento en la domo; li aŭdis el la kuirejo ĉiun paŝon de Johanka, li aŭdis la furiozan fermon de la kofra kovrilo kaj silento. Kion tio signifas? Li elsaltis terurigita kaj aŭskultis: longa, terura ululo, io vere nehoma; nun tio dispeciĝas en bojon de histeria singulto. Oni aŭdas ekfrapon de la genuoj sur la planko kaj malfortan ĝemadon. Johanka ploras. Li estis ja preparita por ĉio, sed ĉi tion li ne atendis. Li staris kun batanta koro kaj aŭskultis, kio tie, post la muroj, en la kuirejo, okazas. Nenio, sole, ploro. Nun Johanka rekonsciiĝos kaj venos peti.

Li iris tra la ĉambro por denove certiĝi; sed Johanka ne iris. Dum momentoj li stariĝis kaj aŭskultis; ŝia ploro tiriĝis en ne malfortiĝanta, regula unuformo kiel ululado. Li sentis angoron pro malespero tiel terura. Mi iros al ŝi, li decidis kaj mi diros al ŝi sole: „Do memoru tion, Johanka kaj ne ploru jam: mi tion forgesos, se vi bone kondutos.“

Subite rapidaj paŝoj, pordo ekbruegas, inter la pordofosto de la ĉambro staras Johanka kaj hurlas. Terure por rigardi ŝian vizaĝon ŝvelan de ploro.

„Johanka,“ li eligis el si.

„Tion... mi... havas por miaj servoj...“ premiĝas el Johanka. „Anstataŭ rekono ... kiel kun ŝtelistino... Tia honto!“

„Sed Johanka!“ li elkriis timigite. „Vi ja prenis de mi jen ĉion, ĉu vi tion vidas? ĉu vi tion prenis aŭ ne?“

Sed Johanka ne aŭdas. „Kiel mi tion toleru... Tia honto! Trarigardi mian ŝrankon... kiel... al ia... ciganino! Tian honton fari al mi, al mi... ! Tion ne rajtis la sinjora moŝto fari... Li ne rajtas... ofendi... tion mi... ĝis mia morto... ne atendis! Ĉu mi estas ŝtelistino? Ĉu mi, mi estas ia ŝtelistino?“ ŝi elkriis en pasia doloro. „Ĉu mi estas ia ŝtelistino? Mi, el tia familio! Tion ... tion mi ne atendis kaj ... ne meritis!“

„Sed — Johanka,“ li diris malvarmiĝinte, „havu tamen prudenton: kiel venis tiuj ĉi objektoj en vian ŝrankon? Ĉu ili estas viaj aŭ miaj? Diru, persono, ĉu la viaj?“

„Mi nenion volas aŭskulti,“ singultas Johanka. „Mia Kristo, tia honto!... Kvazaŭ mi... estus ciganino!... Trarigardi mian ŝrankon... Kaj en la sama horo,“ ŝi elkriis terure ekscitita, „en la sama horo mi iros for. Eĉ ĝis mateno mi ne restos tie ĉi! Ne... ne...“

„Sed mi ja,“ li protestis timigite, „ne volas vin elpeli. Vi ja restos plu, Johanka. Kio okazis, nu, dio gardu nin antaŭ io pli malbona ... Mi ja eĉ ne diris al vi ion. Do ne ploru!“

„Prenu al vi alian,“ sufokiĝas Johanka pro ploro, „mi ne restos tie ĉi eĉ ĝis mateno! Ĉu la homo... estas jam hundo... ke li toleru jam ĉion... Ne restos,“ ŝi ekhurlis senespere, „eĉ se vi pagus al mi milojn! Prefere sur pavimo mi dormos...“

„Sed kial, Johanka,“ li defendis sin senkonsile, „ĉu mi agis kontraŭ vi malbone? Tion ĉi vi ja ne povas kontesti...“

„Ne, ne malbone,“ kriis Johanka ankoraŭ pli vundite. „Tio ne estas malbona... trarigardi la ŝrankon... kiel al ŝtelistino! Tio estas nenio... Tion mi toleru... Tion faris al mi ankoraŭ neni... tian honton... Mi ne estas... ia stratulino,“ ŝi ekululis per spasma ploro kaj subite ŝi forkuris, kun bruo fermante post si la pordon.

Li estis senmezure konfuzita. Tion ĉi anstataŭ pento! Kio okazas? Ŝi ŝtelas kiel pigo, tio estas certa, sed nun ŝi sentas sin ofendita, ĉar mi tion scias; ŝi ne hontas esti ŝtelistino, sed doloras ŝin per ia kruela ofendemo, se ŝi estas rigardata kiel tia ... ĉu tiu virino estas freneza?

Sed iom post iom li ŝin ĉiam pli kaj pli bedaŭris. Vi vidas do, li diris al si, ĉiu havas sian malfortan flankon, sed per nenio vi lin ofendos pli forte, ol se vi ĝin ekkonos. Ho, kiel senmezuran moralan sentemon kaŝas la homo en siaj kulpoj! Ho, kiel rompeble kaj dolore delikata li estas en siaj malbonaĵoj! Tuŝu lian kaŝitan malbonon; aŭskultu poste, ĉu ne estas elkrio de doloro kaj ofendo, kiu vin respondas! Ĉu vi ne vidas, ke irante juĝi kulpulon vi juĝas ofenditon!

El la kuirejo aŭdiĝis ploro moderita per kuseno. Li volis eniri, sed estis ŝlosite; li admonis tra la pordo, riproĉis, kvietigis; sed respondis lin sole singultado pli forta kaj pli laŭta. Li revenis en sian ĉambron afliktita per senpova kunsento. Jen kuŝas ankoraŭ sur la tablo la kunŝtelitaj objektoj, belaj novaj ĉemizoj, tiom da tolaĵo, memoraĵoj, dio scias, kio ĉio. Li karesis ilin per fingro, sed ilia tuŝo estis malgaja kaj soleca.

Tradukis Otto Ginz

Vzpomínka na Jiřího Karena

Letos na jaře uplynulo 100 let od narození a 20 let od úmrtí básníka a esperantisty Jiřího Karena. Při této příležitosti zařazujeme úryvek ze vzpomínek Čestmíra Vidmana a dvě básně.

Čestmír Vidman o Jiřím Karenovi

„Jednoho večera během roku 1970 seznámil jsem se ve Viole s básníkem Jiřím Karenem. Byl tu připraven pořad k jeho padesátinám (narozen 11. 6. 1920 v Litomyšli). Ukázky z jeho tvorby recitovali Antonie Hegrliková a Jiří Adamíra. Bylo to velmi působivé svou originalitou a já jsem se autorovi představil, a protože jsem zjistil, že bydlíme nedaleko sebe, byl jsem pozván, abych se u něho někdy zastavil. Zmínil jsem se, že poezie je moje »hobby« a že se také snažím sám něco vytvořit. Zajímalo ho to a byl velmi přátelský. Pozvání jsem pak brzy využil a tak jsem navázal kontakt s tímto mně velmi blízkým básníkem a vzniklo mezi námi přátelství. Jiří – nebo vlastně Láďa – protože se jmenoval Ladislav Podmele (Jiří

Karen byl jeho pseudonym) byl právě po přestálém infarktu a měl od lékařů doporučeno pohybovat se pomalu, ale často venku na čerstvém vzduchu. I když ten pražský nebyl zrovna k rekreaci ideální, chodívali jsme spolu mezi Malešicemi (kde bydlel on) a Strašnicemi (kde je mé bydliště), chvílemi postávali, posedávali na lavičkách, a hlavně hovořili o všem možném, ale především o poezii. To bylo naše nevyčerpatelné téma. Tady byl už známý a uznávaný autor ve svém živilu a mohl naplno rozvíjet své kantorské vlohy a zkušenosti i svou lásku k naší mateřtině. Pocházel z velmi chudých poměrů. Jeho tatínek byl švec a Ladislav ho ani nepoznal, protože zemřel po synově narození. Maminka se těžce probíjela životem jako zemědělská dělnice. Mladý Ladislav byl velmi zvědavý a už od mládí se v něm projevovaly literární sklony. Na četných besedách se čtenáři, pro pobavení, citoval svou první básničku Podhořany – vesničko milá – ty ses mi nejvíc – zalíbila (bylo to jeho rodiště). Asi ve čtrnácti už napsal prózu Vzpomínky na mládí, kterou posléze zdramatizoval a uváděl pro místní diváky jako divadlo. Ale se zlou se potázal, když – nezkušený – nepozměnil jména. Po odhalení nelichotivých vlastností spoluobčanů byly sankce »na obci«.

Pak se začal učit knihkupcem ve Vysokém Mýtě (v blahém předpokladu, že knihkupec si stále čte, což pro něj byla vysněná činnost). Tam poznal známého profesora a překladatele z latiny Otmara Vaňorného, který se dozvěděl o Jiřího literárních sklonech a ověřoval si u něj účinnost různých variant svých překladů, což bylo pro mladého adepta literatury velkou poctou.

Do gymnázia v Hradci Králové nastoupil s časovým posunem, a navíc byl před maturitou ze školy vyloučen, protože napsal báseň Jidáš, ve které byl rozpoznán tehdejší zrádcovský ministr školství Moravec. V době protektorátu byl Jiří, jako mnoho jiných, nasazen do leteckých továren v Reichu. Maturitu složil až po svém návratu domů. Po absolvování filozofické fakulty na pražské univerzitě působil nejprve jako středoškolský profesor na různých místech (také na Kladně) a potom na vědeckém pracovišti. Po několika infarktech odešel do předčasného důchodu.

S Karenovými – Jiřím a jeho manželkou Zuzkou – jsem byl několikrát na společném letním pobytu. Hlavně rád vzpomínám na léto strávené na chatě Ludvíka Kundery poblíž Kunštátu. Věřím, že na Jiřího rádi vzpomenou všichni, kteří jej znali. Zejména pak přátelé z Literárního klubu v Kladně, jehož byl Jiří Karen iniciátorem i hybným motorem. Mým osobním přáním při vzpomínce na Jiřího je, aby česká literatura nezapomněla na něj, ani na ostatní autory a příznivce krásného písemnictví, kteří se s ním účastnili »literární osvěty«, neboť mnozí mladí autoři děkují za své první kroky právě Jiřímu Karenovi.“

Báseň pozpátku

Pozpátku k dřevu půjdou housle
A dřevo pozpátku půjde do lesa
a pozpátku nalezne svůj strom
Od stromu odečte se plod
a odečte se listí
a les pozpátku půjde k trávě
a tráva půjde k sasankám do moře

A moře navrátí se ve svůj
prapůvodní skřípot
zdánlivě nesmyslných hlásek
Ty si právě prozpěvuji
mé housle

Řekni mi něco hezkého

Řekl jsem jí
„Můj havraní drápku
Má rozkoši přít se do krve
Mé prudké nebe bohaté starostmi“
„To není pěkné“ řekla
„Studánko u řeky věčného rdění
Můj střípku pozamčený
na pobřeží lásky“
„To už je lepší“ řekla
„Krápníčku mých snů
Muškátová něho večera
s vůní vánoc
Můj červený džbán se zeleným
vínem
Můj rybízový čas nabitý doteky
V myšlenkách si tě svlékám
rukama javoru“
„Ach to je krásné“ řekla

Poemo retroira

Retroire al ligno iros violono
Kaj la ligno retroiros en arbaron
kaj retroire al si trovos sian arbon
De la arbo subtrahiĝos frukto
kaj subtrahiĝos foliario
kaj la arbaro retroiros al la herbo
kaj la herbo iros al la aktinioj en la
maron

Kaj la maro revenos en sian
praoriginan grincon
de ŝajne sensencaj sonoj
Tiujn ĝuste kantas
mia violono

Diru al mi ion plezurán

Mi diris al ŝi
„Vi mia korva ungegeto
Vi mia delico disputi ĝissange
Vi mia subita ĉielo riĉa je zorgoj“
„Tio al mi ne plaĉas“ ŝi diris
„Vi fonto ĉe la rivero de eterna
ruĝiĝo
Vi mia vazpeceto nebulkovrita
sur la strando de amo“
„Tio jam pli bonas“ ŝi diris
„Vi eta stalaktito de miaj revoj
Vi muskata tenero de la vespero
kun aromo kristnaska
Vi mia ruĝa kruĉo kun verda vino
Vi mia riba sezono ŝarĝita je tuŝoj
En pensoj mi vin senvestigas
per manoj de acero“
„Aĥ kia belo“ ŝi diris

B U L T E N O
de Esperantista Klubo en Prago
Časopis Klubu esperantistů v Praze
Redaktor: Tomáš Břicháček

Vydavatel:

Klub esperantistů v Praze

pobočný spolek Českého esperantského svazu, z. s.

IČO 66004322

C/o Jiří Mišurec

Jirečkova 5

170 00 Praha 7